

MEMÒRIA ARQUEOLÒGICA DE LA INTERVENCIÓ
EFFECTUADA A L'AVINGUDA DEL JORDÀ, 2-10/CARRER
DE LES BASSES D'HORTA, 1-9, 2-8/CARRER DE LA
GRANJA VELLA, 16-20. METRO L-5. HORTA-GUINARDÓ.
BARCELONA

Codi MUHBA: 060/08

Data intervenció: 2-20 de juny de 2008

JOSÉ MANUEL ESPEJO BLANCO

Juny de 2008

ÍNDEX

- 1. FITXA TÈCNICA**
- 2. INTRODUCCIÓ**
- 3. ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC**
- 4. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I INTERVENCIONS ANTERIORS**
- 5. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ**
- 6. METODOLOGIA**
- 7. DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES**
- 8. CONCLUSIONS**
- 9. BIBLIOGRAFIA**
- 10. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC**
- 11. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA**
 - 11.1. Documentació Planimètrica**
 - 11.2. Documentació Fotogràfica**

1. FITXA TÈCNICA

NOM DE LA INTERVENCIÓ	Avinguda del Jordà, 2-10/Carrer de les Basses d'Horta, 1-9, 2-8/Carrer de la Granja Vella, 16-20. Metro L-5. Horta-Guinardó. Barcelona.
UBICACIÓ	Districte d'Horta-Guinardó (Barcelona)
COORDENADES UTM Fus31N amb Datum ED50 (UB/ITC)	X: 428560 Y: 4586594 Z: 162-140 m snm
CONTEXT	Zona urbana
TIPUS D'INTERVENCIÓ	Preventiva terrestre
CLASSE D'ACTIVITAT	Control i/o excavació
DATES D'INTERVENCIÓ	2-20 de juny de 2008
PROMOTOR	Gisa
EQUIP TÈCNIC	Direcció: José Manuel Espejo Blanco

2. INTRODUCCIÓ

Aquesta memòria recull els resultats del control arqueològic preventiu (Codi MUHBA: 060/08) efectuat sobre les obres de buidatge de terres per a la construcció del Dipòsit de trens de Sant Genís (7000 m²) i l'estació de la Vall d'Hebron, costat muntanya (1000 m²), de la línia 5 del Metro, tram Horta-Vall d'Hebron. Aquests treballs s'inscriuen en el Projecte d'infraestructures, superestructures i electrificació d'aquesta línia 5. La intervenció queda inclosa en les adreces Avinguda del Jordà, 2-10/Carrer de les Basses d'Horta, 1-9, 2-8 i Carrer de la Granja Vella, 16-20, al districte d'Horta-Guinardó (**Figura 1**).

La direcció tècnica ha estat assumida per l'arqueòleg José Manuel Espejo Blanco, de l'empresa **ÀTICS, S.L., Gestió i Difusió del Patrimoni Històric i Arqueològic**, i sota supervisió del **Servei d'Arqueologia del Museu d'Història de Barcelona**, Institut de Cultura, Ajuntament de Barcelona, que en va redactar el projecte d'intervenció arqueològica.

Les tasques arqueològiques, simultànies a les obres, van efectuar-se entre els dies 2-20 de juny de 2008.

El control arqueològic tenia com a objectiu detectar i documentar possibles estructures antigues que poguessin veure's afectades per les obres, ja que el lloc on aquestes es desenvolupaven es troba inclòs en una "Zona d'Interès Arqueològic" d'un destacat valor històric.

3. ENTORN GEOLÒGIC I GEOGRÀFIC

La ciutat de Barcelona es troba dins d'un terme municipal que s'estén a la costa de la mar Mediterrània en una plana d'uns 5 km. d'amplària (l'extensió total del terme és de 91,41 km²), limitada al NW per la serra de Collserola (que culmina a 512 m al cim del Tibidabo), entre els sectors deltaics del Llobregat i el Besòs. La seva funció de capital ha estat sens dubte afavorida per la situació geogràfica d'aquesta plana, on conflueixen els dos grans eixos de comunicació que travessen en direcció Nord-Sud la Catalunya central (el Llobregat i l'eix dels rius Besòs-Congost-Ter) i que accedeixen a la ciutat a través del congost de Martorell el primer i del coll de Finestrelles, sota el turó de Montcada, el segon.

El Barcelonès comprèn el territori estès entre la Mediterrània i la Serralada Litoral, en el tram conegut per serra de Collserola, és a dir, entre els estrets de Martorell i de Montcada, per on els rius Llobregat i Besòs, respectivament, s'encaminen a la mar. Des del punt de vista de la morfologia, és fàcil identificar, al Barcelonès, dues grans unitats: Collserola i el Pla de Barcelona, que és a on s'ubica la ciutat de Barcelona.

El Pla de Barcelona és limitat per la Serralada de Collserola, i a migjorn, per la falla que segueix, ran de mar, des de Garraf i el turó de Montjuïc que és el punt més elevat, pels turonets dels Ollers, del Tàber, de les Fazies, de la Bota, fins el turó de Montgat, més enllà del Besòs.

La falla, originada al moment de la fractura del Massís Catalano-Balear, dibuixà el que, a grans trets, havia de ser la costa catalana. Per això, el pla inclinat del peu de Collserola és de basament paleozoic i d'estructura tabular, havent estat afectat per tots els moviments orogènics alpins. En el miocè i el pliocè, damunt del sòcol paleozoic se sedimentaren dipòsits marins, dels quals són testimonis el seguit de turons suau anomenats. El Pla, que des de Collserola va baixant suaument i

d'una manera regular, en el punt de contacte entre la Ciutat Vella i l'Eixample, es produeix una ruptura de continuïtat amb la presència d'un salt o esglaó d'uns vint metres, clarament visible en la morfologia urbana. Aquest tall va ser aprofitat per la defensa, recolzant-hi les muralles, o per a l'economia, instal·lant a les Moles diversos molins aprofitant el sallent.

Així doncs, el Pla es pot dividir en tres sectors: El Pla inclinat, els turons arran de mar, i el pla de baix, que correspondria a la zona compresa entre l'esglaó i el mar. En aquest sector hi dominen materials al·luvials més fins aportats per rieres, torrents i les aigües d'escorrentiu que baixen de la serra i, també, dels corrents marins. Aquesta acció sedimentària de la plataforma presenta una sèrie de característiques que ha permès definir-la com un procés cíclic. Sembla que allà on l'efecte dels torrents no ha estat tan violent, es poden diferenciar tres nivells que es superposen quasi sempre en el mateix orde i que es repeteix cíclicament unes tres vegades, és per aquest motiu que se'l coneix com "tricycle". Aquests nivells són de baix a dalt:

- Argiles vermelles de procedència col·luvial i que seria la conseqüència d'un sòl format en condicions de clima semblant al de les regions tropicals humides, es a dir, una fase humida i una altra de seca.
- Llims groguencs d'origen eòlic, loess, i que sembla que es formarien amb un clima sec i fred.
- Per últim, trobem el tortorà, aquestes crostes calcàries s'haurien format en períodes de transició entre els dos climes anteriors, és a dir, més humit que durant el loess perquè hi hagués circulació de carbonat càlcic, però més càlid que el primer nivell, per tal que s'evaporés l'aigua.

En aquest nivells anirien incidint els diferents torrents i rieres, encaixant-se i produint formacions al·luvials i col·luvials de lims i argiles poc consolidades, la

qual cosa explicaria l'aparició esporàdica de llengües de còdols i graves que trenca aquest cicle.

Concretament, la intervenció s'ha desenvolupat a la vall d'Hebron, en el vessant septentrional a peus de la serra de Collserola, que com ja s'ha senyalat més amunt, és una petita porció de la serralada Litoral, que s'aixeca bruscament sobre la plana fins assolir altures compreses entre els tres-cents i els cinc-cents metres —rep el seu nom del coll Serola, pas obert entre el turó de Valldaura i el Tibidabo i per on havia passat sempre el camí principal vers el Vallès, ruta important per on circulava un trànsit considerable—. Aquesta àmplia vall, doncs, es troba encaixada entre la serra de Collserola i el anomenats serrats menors, que s'alineen paral·lelament a la serra principal de llevant a ponent començant pel turó de la Peira (133 m), turó de la Rovira (261 m), turó del Carmel (267 m), turó d'en Falcó (249 m), el Putget (181 m) i el turó de Monterols (121 m). Aquests turons fins fa pocs segles eren plens d'arbres i de frondosa vegetació, amb caça abundant, però l'acció de l'home els ha despulats fins a convertir-los en terrenys urbanitzats envaïts pels habitatges o zones quasi ermes.

4. NOTÍCIES HISTÒRIQUES I INTERVENCIONS ANTERIORS

Els orígens de la ciutat de Barcelona se situen al Mont Tàber, molt a prop del mar i dominat al sud pel promontori de Montjuïc, que facilita la defensa del seu litoral. Ben aviat, però, els límits s'anaren expandint pel pla, on s'aixequen, cap al nord, els turons de Monterols, el Putget, la Creueta, el Carmel, la Muntanya Pelada i el turó de la Peira.

Des del punt de vista urbanístic, podem diferenciar tres zones dins la ciutat. Prop del mar i dominat al sud pel gran promontori de Montjuïc hi ha el nucli antic, que resta emmurallat fins la desaparició de les muralles, a mitjans del segle XIX. Aquest espai inclou d'una banda, un nucli central conegut com a barri gòtic que correspon a la primitiva ciutat romana. Al seu voltant hi trobem tot un seguit de petites viles que es van formar en època medieval, i que foren incorporades posteriorment dins el perímetre de les muralles aixecades al segle XIII. Aquestes viles noves són els actuals barris coneguts amb els noms de les esglésies que els centralitzen, com a producte d'una divisió administrativa prèvia, la dels quarters: del Pi, de Santa Anna, de Sant Pere, de Santa Maria del Mar i de la Mercè. Els darrers sectors urbanitzats del nucli antic de la ciutat —és a dir, la Rambla i el Raval— no van quedar inclosos dins el tercer recinte fortificat fins la segona meitat del segle XIV.

En segon lloc tenim tot un seguit de pobles que neixen entorn de la ciutat, i que n'acabaran formant part a finals del segle XIX o inicis del segle XX. Per últim hi trobem l'Eixample, una àmplia zona quadriculada, de carrers amples, planificada a la segona meitat del segle XIX, seguint el Pla d'Ildefons Cerdà, quan ja s'havien enderrocat les muralles que impediien el creixement urbanístic de Barcelona.

La intervenció s'ha produït al Districte d'Horta-Guinardó, situat al sector nord-oest de la ciutat, entre els districtes de Gràcia i Nou Barris. Limita també per l'est amb

l'Eixample i Sant Martí, i pel nord amb Sant Andreu. Per l'oest, a través de la serra de Collserola, connecta amb els municipis de Sant Cugat i Cerdanyola del Vallès.

A l'hora de parlar del districte d'Horta-Guinardó, hi ha una zona que destaca per la seva importància: es tracta d'Horta, l'únic dels actuals barris del districte que havia estat municipi independent. Cal tenir en compte, però, que en parlar d'Horta històricament no parlem de l'actual barri, sinó que es fa referència a la Vall d'Horta, on s'hi va desenvolupar el municipi d'aquest mateix nom i que és el que avui coneixem per Vall d'Hebron i que inclou barris com Horta, Montbau, Sant Genís, Vall d'Hebron, La Clota, la Font del Gos, el Carmel i la Taxonera. Això vol dir que la història de l'actual districte d'Horta-Guinardó comença a l'antiga vall d'Horta, que és on es va desenvolupar el municipi del mateix nom abans d'agregar-se a Barcelona l'any 1904. Aquest origen marca encara amb força la realitat del districte i així ho reflecteix la seva divisió en onze barris, tot seguint criteris històrics. Al nord, sota Collserola, hi ha els nuclis que formen actualment la vall, com ara Sant Genís dels Agudells, Montbau, la Vall d'Hebron, la Teixonera, la Clota, el Carmel, la Font d'en Fargues i el casc antic d'Horta.

A la part baixa del districte, per sota la carena del Carmel i del turó de la Rovira, hi ha els barris del Guinardó (el que aplega més habitants dins de tota aquesta unitat territorial), el Baix Guinardó i dues importants zones verdes (el parc de les Aigües i els jardins Príncep de Girona), i Can Baró. Però el districte es fruit de la divisió administrativa de la ciutat el 1984 i els onze barris que inclou són: el Guinardó, Baix Guinardó, Can Baró, la Font d'en Fargues, el Carmel, la Taxonera, Horta, Parc de la Vall d'Hebron, Sant Genís dels Agudells, Montbau i la Clota. Aquests barris presenten característiques molt heterogènies entre ells, amb un medi físic molt accidentat, amb grans pendents, la qual cosa ha condicionat al llarg del temps la seva ocupació i la seva evolució històrica i urbanística.

Existeixen restes documentades d'època prehistòrica i protohistòrica, encara que son restes aïllades i molt arrasades, com ara Can Cortada, a Horta. D'època

ibèrica destaca el poblat del turó de la Rovira, documentat des de principis del segle passat però avui dia desaparegut. I en època romana es coneixen restes de vil·les disperses.

La primera referència textual a Horta és del 965, quan s'esmenta la vall d'Horta en una donació de terres a l'església de Sant Miquel de Barcelona. Entre les famílies que tingueren propietats importants al terme, vinculades a la noblesa militar i l'Església, hi ha referències a la família Horta des del 1034, família que va promoure la parròquia de Sant Joan d'Horta, coneguda ja des de l'any 1095.

El creixement del nucli de població entre el segle XVI i principis del segle XX està molt lligat a l'existència de grans quantitats d'aigua a la zona —en les seves mines i fonts— que va fer possible la instal·lació de nombroses bugaderies, fins al punt que a principis del passat segle XX s'hi rentava roba procedent de tot Barcelona. El moment de l'expansió de la segona meitat del segle XIX, quan aconseguí la independència municipal, es féu al llarg del Carrer Major, i augmentà amb la instal·lació de les colònies d'estiueig (la primera a la Rambla Cortada, avui de Campoamor) i la construcció de noves torres a partir de l'epidèmia de febre groga del 1870, que convertiren la població en nucli residencial de la petita burgesia barcelonina. La prosperitat es va accentuar amb l'arribada del tramvia a partir de 1901.

A començaments del segle XIX amb la guerra del Francès, el Guinardó visqué amb especial intensitat la revolta popular. Aquests turons serviren d'amagatall d'homes com Josep Manso, Francesc Arquer i Milans del Bosch. I més recentment, durant la Guerra Civil, també es van aprofitar alguns punts elevats per ubicar defenses antiaèries, com ara al turó de la Rovira.

La importància de la vida pagesa al Guinardó queda reflectida pel nombre de masies que hi havia. Aquestes explotacions tenien les seves arrels en les viles romanes (per exemple, Can Cortada) que vorejaven les principals vies de

comunicació. Resten unes 45, algunes de pagès i altres de nobles i gent adinerada. Entre d'altres tenim, a part de la mencionada Can Cortada, Can Querol, Can Fargas, Can Mariner, Ca N'Andalet, Can Carabassa, Can Masdéu, Can Notari, Ca la Sínia, Can Travi Vell, Can Travi Nou, Can Santgenís o el Mas Guinardó. Nosaltres fem menció especial d'una masia molt propera al sector on s'ha de fer l'estació de la Vall d'Hebron: la masia de Can Figuerola, del segle XV (ARPA - Àrea de Protecció Arqueològica - 07035). Concretament se situa al carrer Judea, núm. 2, i actualment la planta baixa s'utilitza com a casa museu i els pisos superiors com a habitatge. Li dona nom Laureà Figuerola, que hi va residir durant el segle XX, i que va ser ministre d'Hisenda del govern provisional de Madrid construït el 17 de setembre de 1868. Després de passar uns anys pràcticament en ruïnes, Alfredo Palmero de Gregorio la va restaurar per crear-hi el seu taller artístic. També es coneix amb el nom de Can Fuster. L'edifici té un interès especial per les obertures de pedra picada amb decoracions gòtiques que formen arcs conopials amb arquets. La tecnologia constructiva és de paret de maçoneria amb carreus carejats en els punts especials com, per exemple, les cantonades. El portal d'accés és d'arc de mig punt adovellat i es troba descentrat a la façana. Entre les finestres del primer pis hi ha un rellotge de sol que porta inscrit "Pau en aquesta llar". Al llarg de les diferents façanes hi ha petites escultures, la majoria antropomòrfiques, que van ser incorporades per l'artista Palmero. A la part superior de les portes d'accés laterals també hi ha una sèrie d'escuts heràldics.

Finalment, indiquem que les intervencions arqueològiques han estat escasses, la qual cosa s'explica pel fet que aquesta zona no presenta una ocupació realment intensa fins l'entrada a la contemporaneïtat, havent quedat fora dels fenòmens de creixement urbà de la ciutat durant la major part de la seva història. Nosaltres destaquem les següents:

Algunes restes aïllades que devien pertànyer al poblat ibèric del Turó de la Rovira han estat trobades en les últimes dècades (GRANADOS, 1977). El poblat va ser localitzat a principis dels anys trenta del segle passat i ja el 1932 va ser objecte de

la primera intervenció arqueològica (COLOMINAS I ROCA, 1946). Sitges i estructures muràries van ser documentades i les restes de cultura material van situar la seva cronologia entre els segles IV-I ane.

Entre abril-maig de 2006, a les obres de rehabilitació i ampliació d'una biblioteca (Can Mariner - Carrers d'Horta, 46-46B i del Vent, 1) es va construir un nou soterrani. Durant la intervenció que l'empresa TEA va desenvolupar, es van documentar diverses sitges d'època romana i un forn amortitzat en un moment tardoantic. La seqüència diacrònica de l'ocupació es manté amb la localització de sitges i pous de cronologia medieval (PUJADES, 2007).

A l'agost de 2006, es va intervenir per l'adequació de les bateries antiaèries de la Guerra Civil Espanyola conservades al turó de la Rovira (Carrer de Marià Lavèrnia). Es tracta de nius de metralladora i búnquers construïts durant la Guerra Civil. La intervenció s'emmarca en un projecte de recuperació de la memòria històrica de l'indret, amb l'excavació, documentació i adequació de les restes arqueològiques (RAMOS, 2008).

5. MOTIVACIONS I OBJECTIUS DE LA INTERVENCIÓ

Les motivacions per les quals s'ha fet necessari un seguiment arqueològic es deu, com ja hem comentat més amunt, a al fet que les obres es desenvolupen en un espai inclòs en una "Zona d'Interès Arqueològic" d'un eminent valor històric.

En el cas concret que ens ocupa, aquest interès bé donat per la presència d'estructures de diferents èpoques a la zona afectada. Les més significatives són:

- Se situa a la zona de l'ager de la ciutat romana de *Barcino*.
- Proper al sector on s'ha de fer l'estació de la Vall d'Hebron hi ha el mas de Can Figuerola, del segle XV (ARPA - Àrea de Protecció Arqueològica - 07035).

Els objectius immediats es centren, doncs, en recuperar les possibles restes arqueològiques que puguin aparèixer durant la realització de les obres de buidament de terres per a la construcció del Dipòsit de trens de Sant Genís i l'estació de la Vall d'Hebron, costat muntanya, de la línia 5 del Metro, tram Horta-Vall d'Hebron.

6. METODOLOGIA

Per a aconseguir els objectius marcats és necessari adoptar una metodologia sistemàtica i que se'ls adequi. En relació amb la metodologia de registre, la seqüència estratigràfica s'estableix amb el propòsit d'entendre la formació, delimitació, estructuració i ordre de deposició dels diferents estrats. De la mateixa manera, ajuda a interpretar els diversos processos sedimentaris i postdeposicionals que s'han anat produint al llarg del temps a la zona afectada. Sota aquestes premisses, s'ha establert un registre detallat dels diferents estrats que configuren la zona intervinguda utilitzant per a fer-ho el sistema d'Unitats Estratigràfiques (UE), que es pot seguir a E.C. HARRIS (1990) i A. CARANDINI (1997), sistema acceptat àmpliament i secundat a Catalunya des de fa tres dècades (TRÓCOLI, SOSPEDRA, 1992). Aquest mètode permet analitzar de forma individualitzada cadascuna de les incidències que afecten la seqüència estratigràfica. La caracterització de les diferents unitats estratigràfiques es detalla en una fitxa. Aquí s'hi registren tots els paràmetres que permeten la seva correcta identificació i descripció, així com també la seva relació física respecte a la resta de les unitats estratigràfiques del jaciment.

La identificació d'una UE s'estableix mantenint l'ordre estricte d'aparició durant el procés d'excavació i es duu a terme generalment utilitzant una clau de tres dígits (depenent sempre de les dimensions de la intervenció), començant tota la seqüència numèrica pel número 100. Aquesta forma de procedir s'utilitza amb la finalitat d'evitar qualsevol alteració de la seqüència numèrica o algun tipus d'interferència en cas que, durant el procés, sorgeixi una estratigrafia complexa que obligui a acumular unitats estratigràfiques. Per raons pràctiques van dividir l'àrea de intervenció en dos sectors, atorgant al Sector 1 les UE 100 i següents, i al Sector 2, les UE 200.

Quant al mètode d'intervenció immediata respecte als treballs que s'estaven realitzant, hem seguit el del control visual directe. La tasca d'excavació s'ha dut a terme amb màquina giratòria de grans dimensions.

La documentació de la intervenció es completa amb les fitxes de les unitats estratigràfiques trobades, i un registre gràfic, que inclou documentació planimètrica i una selecció fotogràfica de les evidències més representatives del desenvolupament de l'excavació. Malgrat tot, hem d'indicar que aquesta documentació gràfica és bastant reduïda, ja que, com es comenta al Capítol 7 (Descripció de les Troballes) els resultats han estat negatius.

7. DESCRIPCIÓ DE LES TROBALLES

Els treballs de control, desenvolupats entre els dies 2 i 20 de juny del 2008, es van centrar en primer lloc en el buidatge de terra de la trinxera del Dipòsit de trens de Sant Genís, que comprenia unes dimensions aproximades de 260 m de llarg, per 25 m d'ample i una profunditat d'uns 20 m (**Fotografia 1**). Aquest àmbit es troba delimitat pels carrers de les Basses d'Horta, Granja Vella, l'avinguda de Coll i Alentorn i la Ronda de Dalt. Paral·lelament es van estar efectuant els treballs de col·locació de les pantalles que havien de delimitar-lo. Uns dies més tard van començar els treballs a la zona de la nova estació de metro, un espai de 1000 m² delimitat per l'Avinguda del Jordà, la Ronda de Dalt i alguns edificis de l'Hospital de la Vall d'Hebron (**Fotografia 2**).

SECTOR 1: Dipòsit de trens de Sant Genís

Es va començar el rebaix, amb giratòria de grans dimensions, en l'extrem nord i es va anar avançant cap al sud de manera progressiva. En primer lloc es van desmuntar les restes d'algunes construccions que s'havien aixecat amb motiu dels Jocs Olímpics de 1992, fonamentalment murs de formigó per a la delimitació de diferents espais (**Fotografia 3**). Aquesta zona va experimentar durant els Jocs una important transformació perquè va ser seu d'algunes modalitats esportives (com la ubicació del pavelló del camp de tir), i de fet, encara avui es localitzen ací alguns equipaments esportius com el camp municipal de rugbi "La Teixonera", el centre municipal de Pilota de la Vall d'Hebron i alguns camps de futbol. A més, van anar apareixent tota mena de rases de serveis (electricitat, aigua, clavegueram, etc.) vinculades a aquests edificis.

També es van anar construint vàries sortides d'emergència que implicaven igualment rebaixos de terra importants i que van ser controlats per l'arqueòleg responsable (**Fotografia 4**).

Vam tenir la sort que l'estratigrafia superior va poder ser examinada amb detall en un tall d'uns 5'5 m de potència (entre els 140-134'5 m snm aproximadament) que es va formar en el moment de construcció del pavelló de tir dels Jocs i que va quedar a la vista en ser aquest desmuntat durant les obres. Es van documentar quatre nivells (**Fotografia 5**) una vegada extret l'asfalt (UE 100) de damunt:

- Nivell 1 (UE 101): Terra argilo-sorrenca de reompliment, segurament associada a les obres de les olimpíades, amb sediment de color grisós i consistència solta. S'observen cables, varetes de ferro, ciment, etc. tot barrejat. Potència d'uns 1'3 m.
- Nivell 2 (UE 102): Sembla ja un estrat geològic, o almenys no es va trobar cap element antròpic associat a ell. Es tracta d'un estrat argilós molt dur, de color vermell i molt net. Potència de 1'1 m.
- Nivell 3 (UE 103): Estrat de matriu argilo-sorrenca, amb petites pedres i nòduls de calç, de color ocre clar i consistència compacta. Potència de 2 m.
- Nivell 4 (UE 104): Matriu sorrenca amb fragments de llicorella, consistència compacta. Color grisenc. S'arriba a documentar una potència de 1'3 m.

No va ser possible verificar altres talls estratigràfics doncs en tot el perímetre de l'espai del nou dipòsit de trens es van col·locar —amb anterioritat al buidament— les pantalles de contenció (**Fotografia 6**), amb la qual cosa el seguiment des d'aquest moment es va fer observant el sediment extret i verificant l'absència de qualsevol tipus d'estructura que pogués aparèixer durant els treballs de les màquines (**Fotografies 7 i 8**).

SECTOR 2: Nova Estació de la Vall d'Hebron, Línia 5 del Metro

En aquest Sector la cota d'inici era una mica més elevada que l'anterior: 162 m snm. L'excavació també es va fer amb una giratòria (**Fotografia 9**). Com en el Sector 1, primer es va retirar l'asfalt (UE 200), i a continuació van anar apareixent els diferents estrats, igualment amb les limitacions que van tenir amb anterioritat, i no vam poder arribar a veure una estratigrafia en vertical més enllà d'un metre i

mig. L'estratigrafia que es va poder documentar a les capes superiors estava formada per nivells d'abocament que contenien restes de material constructiu, morter, plàstics, etc. **(Fotografia 10):**

- Nivell 1 (UE 201): Nivell de reompliment, amb molt material constructiu de rebuig. Color grisenc. La seva potència oscil·la molt, entre els 0'4-1 metre.
- Nivell 2 (UE 202): Matriu argilosa molt compactada, de color vermell, molt neta amb escasses inclusions de petites pedres i nòduls. Potència entre els 30-40 cm.
- Nivell 3 (UE 203): Estrat de terra de matriu sorrenca amb abundant concreció càlcica que li atorga una consistència molt compacta. Color ataronjat. Potència entre els 30-40 cm.
- Nivell 4 (UE 204): De matriu argilo-sorrenca, compacte, amb petites pedres. Color grisenc i potència documentada entre 50-70 cm.

Hem d'indicar que això s'explica perquè tot aquest sector es trobava molt afectat per serveis d'aigua, electricitat, canalitzacions, etc. d'obres anteriors fet que implica la presència d'una gran quantitat de material de reompliment dels diferents serveis. En cap cas hem documentat o advertit cap element o vestigi de restes arqueològiques en el transcurs del treballs que hem controlat.

8. CONCLUSIONS

Aquesta intervenció arqueològica, realitzada entre els carrers de l'avinguda del Jordà, 2-10/Carrer de les Basses d'Horta, 1-9, 2-8/Carrer de la Granja Vella, 16-20, tenia com a fites descobrir i documentar possibles restes arqueològiques conservades durant les obres d'infraestructures i electrificació de la línia 5 del Metro, tram Horta-Vall d'Hebron, que GISA tenia previst efectuar.

En aquest sentit, i com ja ha quedat reflectit a l'apartat anterior, hem de concloure que els resultats han estat negatius. Hem pogut documentar l'estratigrafia dels nivells superiors, però l'excavació dels nivells inferiors es van haver de controlar sense que es pogués veure l'estratigrafia complerta en secció per la col·locació prèvia de les pantalles de formigó. A més, tota la zona involucrada s'ha vist sotmesa a importants actuacions urbanístiques —amb la proliferació d'edificis i serveis subterranis de tots tipus que això significa— la qual cosa ha provocat una notable alteració del subsòl. En qualsevol cas, no s'ha observat cap indicatiu de presència de restes arqueològiques en tot l'àmbit d'actuació, gaire bé 8000 m² totals implicats en aquesta intervenció.

9. BIBLIOGRAFIA

- AA.VV. (2009): Masies de Barcelona. Angle Editorial i Ajuntament de Barcelona, Barcelona.
- CARANDINI, A. (1997): *Historias en la Tierra. Manual de excavación arqueológica*. Ed. Crítica, Barcelona.
- COLOMINAS I ROCA, J. (1946): "Poblado ibérico de del Turó de la Rovira", a *Ampurias. Revista de Arqueologia, Prehistoria y Etnología*, núm. VII-VIII. Barcelona.
- GRANADOS, J. O. (1977): "Cerámicas de barniz negro procedentes del poblado layetano del Turó de la Rovira (Barcelona)", a *Cuadernos de Arqueología e Historia de la Ciudad*, núm. XVII. Museo de Historia de la Ciudad. Barcelona.
- HARRIS, E. C. (1990): *Principios de estratigrafía arqueológica*. Ed. Crítica, Barcelona.
- PUJADES I CAVALLERIA, J. (2007): "Balanz anual de l'activitat arqueològica a la ciutat (2006)", a *quarhis*, 03. MUHBA, Barcelona.
- RAMOS RUIZ, J. (2008): "Turó de la Rovira", a *Anuari d'Arqueologia i Patrimoni de Barcelona 2008*. MUHBA, Barcelona.
- TRÓCOLI, Isabel G. i SOSPEDRA, Rafel (Eds.) (1992): *Harris Matrix. Sistemes de registre en Arqueologia (2 vols.)*. Pagès Editors, Lleida.

10. REPERTORI ESTRATIGRÀFIC

INTERVENCIÓ: Avinguda del Jordà, 2-10/Carrer de les Basses d'Horta, 1-9, 2-8 i Carrer de la Granja Vella, 16-20. Metro L-5.			UE : 100	
Sector: Dipòsit de trens de Sant Genís		Codi MUHBA: 060/08		Cronologia: Segle XX
DEFINICIÓ :	Paviment del carrer actual.			
DESCRIPCIÓ :	Superficial format per asfalt. Cota inicial: 138,70 m.s.n.m.; Cota final: 138,60 m.s.n.m.			
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a 101		Es cobert per	
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

INTERVENCIÓ: Avinguda del Jordà, 2-10/Carrer de les Basses d'Horta, 1-9, 2-8 i Carrer de la Granja Vella, 16-20. Metro L-5.				UE : 101	
Sector: Dipòsit de trens de Sant Genís		Codi MUHBA: 060/08		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :		Rebliment contemporani de rases de serveis i edificacions.			
DESCRIPCIÓ :		Terra argilo-sorrenca de reompliment, segurament associada a les obres de les olimpíades, amb sediment de color grisós i consistència solta. Cota inicial: 138,60 m.s.n.m.; Cota final: 137,30 m.s.n.m.			
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :		Igual a		Equivalent a	
		Rebleix a		Es reblert per	
		Cobreix a 102		Es cobert per 100	
		Talla a		Tallat per	
		Es recolza a		Se li recolza	
		S´entrega a		Se li entrega	

INTERVENCIÓ: Avinguda del Jordà, 2-10/Carrer de les Basses d'Horta, 1-9, 2-8 i Carrer de la Granja Vella, 16-20. Metro L-5.				UE : 102	
Sector: Dipòsit de trens de Sant Genís		Codi MUHBA: 060/08		Cronologia:	
DEFINICIÓ :		Probable estrat geològic.			
DESCRIPCIÓ :		No conté cap element antròpic associat a ell. Argilós molt dur, de color vermell, molt net. Potència de 1'1 m. Cota inicial: 137,30 m.s.n.m.; Cota final: 136,20 m.s.n.m.			
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	103	Es cobert per	101	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

INTERVENCIÓ: Avinguda del Jordà, 2-10/Carrer de les Basses d'Horta, 1-9, 2-8 i Carrer de la Granja Vella, 16-20. Metro L-5.				UE : 103	
Sector: Dipòsit de trens de Sant Genís		Codi MUHBA: 060/08		Cronologia:	
DEFINICIÓ :	Probable estrat geològic.				
DESCRIPCIÓ :	Estrat de matriu argilo-sorrenca, amb petites pedres i nòduls de calç, de color ocre clar y consistència compacta. Potència de 2 m. Cota inicial: 136,20 m.s.n.m.; Cota final: 134,20 m.s.n.m.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a 104		Es cobert per 102		
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

INTERVENCIÓ: Avinguda del Jordà, 2-10/Carrer de les Basses d'Horta, 1-9, 2-8 i Carrer de la Granja Vella, 16-20. Metro L-5.				UE : 104	
Sector: Dipòsit de trens de Sant Genís		Codi MUHBA: 060/08		Cronologia:	
DEFINICIÓ :	Probable estrat geològic.				
DESCRIPCIÓ :	Matriu sorrenca amb fragments de llicorella, consistència compacta. Color grisenc. S'arriba a documentar una potència de 1'3 m. Cota inicial: 134,20 m.s.n.m.; Cota final: 132,90 m.s.n.m.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a		Es cobert per		103
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

INTERVENCIÓ: Avinguda del Jordà, 2-10/Carrer de les Basses d'Horta, 1-9, 2-8 i Carrer de la Granja Vella, 16-20. Metro L-5.				UE : 200	
Sector: Nova Estació de la Vall d'Hebron, Línia 5 del Metro		Codi MUHBA: 060/08		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :		Paviment del carrer actual.			
DESCRIPCIÓ :		Superficial format per asfalt. Cota inicial: 162,00 m.s.n.m.; Cota final: 161,90 m.s.n.m.			
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :		Igual a		Equivalent a	
		Rebleix a		Es reblert per	
		Cobreix a 201		Es cobert per	
		Talla a		Tallat per	
		Es recolza a		Se li recolza	
		S'entrega a		Se li entrega	

INTERVENCIÓ: Avinguda del Jordà, 2-10/Carrer de les Basses d'Horta, 1-9, 2-8 i Carrer de la Granja Vella, 16-20. Metro L-5.				UE : 201	
Sector: Nova Estació de la Vall d'Hebron, Línia 5 del Metro		Codi MUHBA: 060/08		Cronologia: Segle XX	
DEFINICIÓ :		Rebliment contemporani de rases de serveis i edificacions.			
DESCRIPCIÓ :		Nivell de reompliment, amb molt material constructiu de rebuig. Color grisenc. La seva potència oscil·la molt, entre els 0'4-1 metre. Cota inicial: 161,90 m.s.n.m.; Cota final: 161,00 m.s.n.m.			
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	102	Es cobert per	200	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

INTERVENCIÓ: Avinguda del Jordà, 2-10/Carrer de les Basses d'Horta, 1-9, 2-8 i Carrer de la Granja Vella, 16-20. Metro L-5.			UE : 202		
Sector: Nova Estació de la Vall d'Hebron, Línia 5 del Metro		Codi MUHBA: 060/08		Cronologia:	
DEFINICIÓ :	Probable estrat geològic.				
DESCRIPCIÓ :	Matriu argilosa molt compactada, de color vermell, molt neta amb escasses inclusions de petites pedres i nòduls. Potència entre els 30-40 cm. Cota inicial: 161,00 m.s.n.m.; Cota final: 160,40 m.s.n.m.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a 203		Es cobert per 201		
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

INTERVENCIÓ: Avinguda del Jordà, 2-10/Carrer de les Basses d'Horta, 1-9, 2-8 i Carrer de la Granja Vella, 16-20. Metro L-5.				UE : 203	
Sector: Nova Estació de la Vall d'Hebron, Línia 5 del Metro		Codi MUHBA: 060/08		Cronologia:	
DEFINICIÓ :	Probable estrat geològic.				
DESCRIPCIÓ :	Estrat de terra de matriu sorrenca amb abundant concreció càlcica que li atorga una consistència molt compacta. Color ataronjat. Potència entre els 30-40 cm. Cota inicial: 160,60m.s.n.m.; Cota final: 160,25 m.s.n.m.				
MATERIAL DIRECTOR :					
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a		
	Rebleix a		Es reblert per		
	Cobreix a	204	Es cobert per	202	
	Talla a		Tallat per		
	Es recolza a		Se li recolza		
	S'entrega a		Se li entrega		

INTERVENCIÓ: Avinguda del Jordà, 2-10/Carrer de les Basses d'Horta, 1-9, 2-8 i Carrer de la Granja Vella, 16-20. Metro L-5.			UE : 204	
Sector: Nova Estació de la Vall d'Hebron, Línia 5 del Metro		Codi MUHBA: 060/08		Cronologia:
DEFINICIÓ :		Probable estrat geològic.		
DESCRIPCIÓ :		De matriu argilo-sorrenca, compacte, amb petites pedres. Color grisenc i potència documentada entre 50-70 cm. Cota inicial: 160,25 m.s.n.m.; Cota final: 159,65 m.s.n.m.		
MATERIAL DIRECTOR :				
SEQÜÈNCIA FÍSICA :	Igual a		Equivalent a	
	Rebleix a		Es reblert per	
	Cobreix a		Es cobert per	203
	Talla a		Tallat per	
	Es recolza a		Se li recolza	
	S'entrega a		Se li entrega	

11. DOCUMENTACIÓ GRÀFICA

11.1. Documentació Planimètrica

11.2. Documentació Fotogràfica

Fotografia 1: Vista general de la zona de treball del Dipòsit de trens de Sant Genís

Fotografia 2: Vista general de la zona de treball de la Nova Estació de la Vall d'Hebron

Fotografia 3: Eliminació de restes constructives dels Jocs Olímpics del '92

Fotografia 4: Construcció de carrils de sortida d'emergències

Fotografia 5: Estratigrafia superior a la zona del Dipòsit de Sant Genís

Fotografia 6: Construcció de les pantalles de formigó a l'extrem sud del Dipòsit de Sant Genís

Fotografia 7: Buidament de terres a l'interior de les pantalles

Fotografia 8: Vista general de l'àrea del Dipòsit amb les pantalles

Fotografia 9: Rebaix de terres amb giratòria a la zona de la Nova Estació de Vall d'Hebron

Fotografia 10: Estratigrafia superior a la zona de la Nova Estació de Vall d'Hebron

